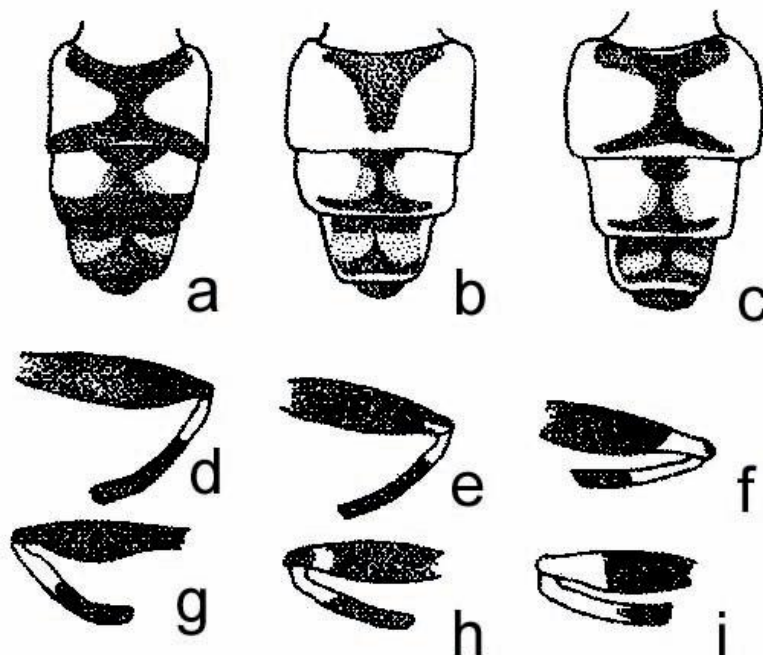

Helophilus affinis in Nederland

De waarneming van *Helophilus affinis* Wahlberg uit Haren is legendarisch. Wie kent het publicatiejaar niet uit het hoofd: Brantjes & Neef, 1984. Zij vingen in 1979 op 3 verschillende dagen eind augustus en begin september steeds één mannetje in Hortus De Wolf in Haren. Sindsdien zijn tot dit jaar geen waarnemingen van *H. affinis* bekend geworden uit Nederland.

Toen ik op 17 juli 1999 samen met Menno van Zuijlen op excursie was bij Heveadorp zag ik een *Helophilus* waarbij ik dacht: 'Als ik in Zweden zou zijn zou dit een *Helophilus affinis* zijn'. Na het vangen bleek dit inderdaad het geval te zijn. De voortarsen waren bruinig, de achterranden van segmenten 3 en 4 waren zwart en op het gezicht een zwarte middenstreep. Achteraf is het vooral de geringe hoeveelheid geel in vergelijking tot andere soorten die direct de aandacht trekt (zie figuur 1 voor de mannetjes, bij vrouwtjes is de hoeveelheid geel bij alle drie de soorten minder, het verschil is ten minste even groot).

Figuur 1 Mannetjes van *Helophilus*-soorten. (a, d, g) - *H. affinis*; (b, e, h) *H. hybridus*; (c, f, i) *H. pendulus* (uit Ent. Ber. Amst, 1984:5)

Het biotoop waarin ik de soort aantrof is bepaald niet bijzonder, een ruderaal kruiden- en bloemrijke overgang van een aangeplant bos naar een onbeheerd grasland. Op enkele meters stroomt een kleine beek vanaf het Veluwemassief.

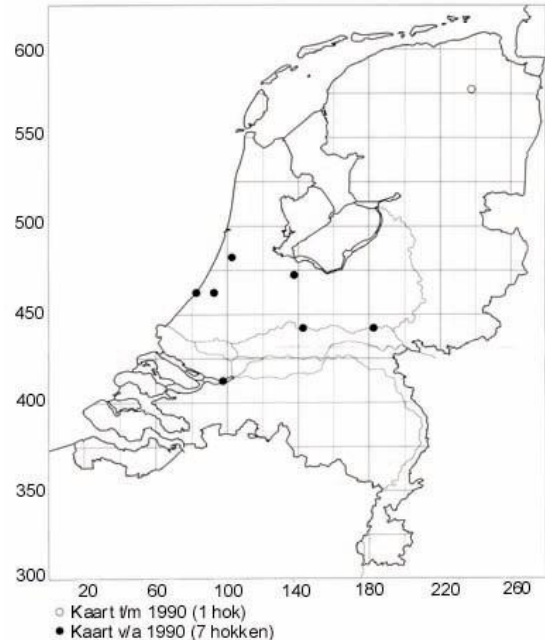
Een oproep aan mij bekende actieve zweefvliegenvangers, later gevolgd door een oproep in de ZWEEFmail, gecombineerd met goed opletten leverde nog vijf waarnemingen op. Onafhankelijk hiervan werd ik nog gebeld om een determinatie van een *H. affinis* te bevestigen. Verder kreeg ik nog een melding uit Zeeuws-Vlaanderen die op *H. affinis* betrekking kan hebben. Helaas was de waarneming te vluchtig om dit met zekerheid te kunnen stellen. Alle waarnemingen staan in figuur 2. De concentratie van waarnemingen uit het midden en het westen van het land zal meer een waarnemerseffect zijn dan de werkelijke verspreiding van de soort in de zomer van 1999. De vangsten zijn gedaan tussen 17 juli en 16 augustus. De piek lijkt begin augustus geweest te zijn. De waarnemingen uit 1979 zijn aanmerkelijk later gedaan (twee vangsten halverwege augustus en één eind augustus). Mogelijk zijn ook in 1999 nog waarnemingen uit de tweede helft van augustus of september gedaan.

De biotoop van de vangsten is vergelijkbaar ruderaal als bij Heveadorp. Een aantal waarnemingen uit tuinen, een van een bloemrijke ruigte bij een buitendijks griendcomplex, een bosrand annex slootkant en een waarneming uit Meijendel, ook op een bloemrijk stuk.

Een aantal exemplaren foerageerde, de rest zat in de directe nabijheid van bloemen (cichorei, wolfspoot, munt). De waarnemingen uit de Hortus in Haren zijn alledrie van *Parnassia*.

Het vermoeden dat het hier om zwervers gaat wordt bevestigd door het voorkomen in Denemarken (Torp, 1994). Hij stelt dat de spreiding van waarnemingen in Denemarken duiden op migratie vanuit Zweden. In Denemarken is de soort waargenomen van midden mei tot begin september. In Zweden en Polen is *H. affinis* plaatselijk een talrijke soort (eigen waarnemingen). In Duitsland is de soort in het westen bepaald zeldzaam. Mogelijk zijn het ook hier trekkers.

Om een compleet beeld te krijgen van de invasie van *H. affinis* in Nederland in 1999 roep ik iedereen op om waarnemingen door te geven, liefst met sexe, datum, vindplaats, coördinaten en beschrijving van biotoop en gedrag. Indien geen ex. verzameld zijn is een nauwkeurige beschrijving gewenst. Aan de hand van alle waarnemingen wordt een artikel geschreven voor Nederlandse Faunistische Mededelingen.

Figuur 2 Verspreiding van *Helophilus affinis* in Nederland. Open rondje: 1979; gesloten rondje: 1999

Met dank aan Annette van Berkel, Willem Renema en Menno Reemer voor het doorgeven van waarnemingen.

Literatuur

- BRANTJES, N.B.M. & R. NEEF, 1984. *Helophilus affinis* Wahlberg in Nederland (Diptera, Syrphidae). - Entomologische Berichten, Amsterdam 44: 5-6.
TORP, E., 1994. Danmarks Svirrefluer (Diptera, Syrphidae). - Danmarks Dyreliv Bind 6. Apollo Books, Stenstrup.

Wouter van Steenis
Androsdreef 52
3562 XB Utrecht
030-2615147
w.vansteen@natuurmonumenten.nl